

KARAKEÇİLİ AŞİRETİ HAKKINDA KISA BİR DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY¹
Elif ÖZTÜRK²

1 Prof. Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, abdulhalukcay(at)aydin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6654-7525
2Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, elifozturk1993(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0024-4892

Çay, Mehmet Abdulhaluk ve Elif Öztürk. “Karakeçili Aşireti Hakkında Kısa Bir Değerlendirme”
ulakbilge, 39 (2019 Ağustos): s. 535-543. doi: 10.7816/ulakbilge-07-39-04

Öz

Eski Türk Oğuz geleneklerine göre devlet ikili bir teşkilatlanmaya sahiptir. Bu teşkilatlanma genellikle sağ-sol, doğu-batı şeklinde görülmekle birlikte bazen iç-dış, ak-kara gibi kavramlarla da ifade edilirdi. Bu geleneğe bağlı olarak Oğuzlar, her biri on ikişer boy olmak üzere Boz-ok ve Üç-ok olarak iki kola ayrılmışlardı. Osmanlılar bu yirmi dört Oğuz boyu içinde Kayı boyuna mensuptur. Ertuğrul Gazi'nin de mensubu olduğu düşünülen Karakeçili Aşireti mensupları, Kayılar ile beraber olup, imparatorluğun kurucu aşireti olarak kendilerini göstermişlerdir. Bu çalışmada Türklük ve Türk Göçlerinden, Karakeçili Aşiretinin kısa tarihçesinden, Karakeçili Türk düğün gelenekleri ve ritüellerinden son olarak da Karakeçili Aşiretindeki inanışlardan bahsedilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk, Oğuz, Boz-ok, Üç-ok,, Kayı, Yörük, Karakeçili, Softalı, Ertuğrul Gazi

Makale Bilgisi
Geliş: 2 Haziran 2019

Düzeltilme: 30 Haziran 2019

Kabul: 10 Temmuz 2019

Giriş

Türkler, değişik isimlerle birçok devlet kurmuşlardır. Teşkilatlanma, devlet yapısı ve anlayışı, toplum yapısı bakımından bu devletler birbirinin devamı olarak nitelendirilmektedir (Özçelik, 2003: 89). Türkler'in çok zengin ve köklü bir tarihleri vardır. Türk sözcüğü; "güçlü, alp, bilge, tulga(miğfer), türeyici, töreli, güzel yaratılmış varlık" gibi birçok anlamlara gelir (Kafesoğlu, 2010: 44). Değişik Çin kaynaklarına göre Türkler, genel olarak Turfan dolayları, Batı denizi denilen Aral ve Hazar'ın yukarı kesimleri, Altaylar'ın güneybatı yöreleri, Orhun nehri kıyıları, Kazakistan ve Tanrı dağları bölgesi, Tula nehrinin boyları, kuzeydeki So bölgesi ve son kazılara göre Yedi Irmak dolaylarını yurt tutup yaşamışlardır. Özellikle iki merkez Türkler için çok önemlidir. Birincisi Orhun nehrinin kaynak bölgesi olan Ötüken, ikincisi Altay dağlarının eteklerinde bulunan Pazırık ve Turfan bölgesidir.

Türkler, Orta Asya, Anadolu ve Rumeli sürecinde sosyal statüleri bakımından şehirli, köylü ve konar-göçer topluluklar halinde yaşamışlardır. Bunlardan göçerleri, en eski Türk toplumsal yapısından başlayarak en kalabalık sınıfı oluşturmuşlardır. Bu durum uzun yıllar devam etmiş, Osmanlı Devleti'nin iskân siyaseti ve değişen şartlar ile oluşan yeni yaşam tarzı yaygınlaşmıştır. Buna rağmen yerleşik Türkler yanında göçebe yaşam tarzını sürdüren önemli sayıdaki Türkmenlere "Yörük" denilmiştir (Sümer, 1967: 9). Konar-Göçer ve göçebe demek olan yörük sözcüğü, Anadolu'da "yörü" fiilinden meydana gelmiştir (Sümer, 1967: 9). Karakeçili Türkmenleri de "Yörük" adıyla anılırlar. Bunun tek sebebi, Anadolu'da iskân edilmeden önce konar-göçer olmalarından kaynaklanmaktadır.

Türk devletlerinde topluluk ve boy düzeninde kendine özgü bir teşkilatlanma yapısı vardır. Selçuklulardan önceki Türk teşkilatlanma ve boy düzeni incelendiğinde ikili bir düzen kendisini gösterir. Asya Hun ve Avrupa Hun devletleriyle Göktürkler ve diğer Türk devletlerinde bu teşkilatlanma yapısı görülmektedir. Bu ikili düzen doğu-batı şeklindedir. Bu düzen yine kuzey-güney, sağ-sol şeklinde de görülür. Oğuz Bulgar ve Karluk Türk grupları da iç-dış, yine Oğuzlarda Bozok-Üçok, Hun, Ogur, Bulgar, Hazar, Macar, Kuman ve Türgişlerde ak-kara gibi terimlerle Türklere has bu teşkilatlanma biçimi görülmektedir (Kafesoğlu, 2010: 259). Hatta Türk boylarında daha alt sosyal gruplarda da bu ikili teşkilatlanma görülmektedir. Örneğin Akkoyunlu-Karakoyunlu, Akkeçili-Karakeçili, Akbudun-Karabudun gibi... (Çay, 1996: 245).

Bugün Anadolu'da çeşitli coğrafi mekanlarda yaşamakta olan yörükler arasında da buna benzer bir ayırım dikkat çekicidir. Özellikle günümüzde Uludağ yöresinde yer tutan yörük grubu arasında Kızılkeçili ve Karakeçili oymakları görülmektedir. Kızılkeçili ve Karakeçili oymakları birbirinden giyim kuşam çalışma sahaları ve sahip oldukları hayvanlara varıncaya kadar farklılıklar göstermektedir. Bunlar arasında Kızılkeçililer'in çadırlarının al çadır olmasına karşın Karakeçililer'in çadırlarının kara çadır olması gibi birçok ayrılıklar vardır. Yani kendilerini Bozok ve Üçok gibi ayırmışlardır (Özçelik, 2003: 94).

Türk Göçleri

Oğuz grupları IX. yüzyıla doğru, doğudan gelen baskılar sonucu bölgeyi terk etmişler ve bugünkü Maverainnehir bölgesi denilen Seyhun, Ceyhun nehirlerinin bugünkü Türkmenistan, Kazakistan, bir kısım Özbekistan arazisinin bulunduğu bölgeye Cent merkez olmak üzere Oğuz Yabguluğu kurulmuştur. Hakimiyet konusunda Oğuz Türklüğü Yabguluk makamıyla ikinci basamağa gelmiştir. Cent'te yarım asır kalan Oğuz grupları özellikle Selçuklu ailesine dayalı olarak bir göç hareketi başlatmışlardır (Çay, 2003: 116). Selçuklu ailesine tabi olmak istemeyen Oğuz grupları Göktaş, Kızıl ve Yağmur beyler idaresinde şimdiki Türkmenistan ve İran arazisindeki Horasan bölgesine gelmişlerdir. Daha sonra Karahanlı ve Gazneli Devleti arasındaki çekişmeler sırasında Selçuk Bey'den sonra iş başına geçen oğlu Aslan yabgu hile ile Gazneli Sultan Mahmud'un eline düştükten sonra bir inkıtaa dönemi başlamıştır. Ancak Tuğrul ve Çağrı beyler kısa süre içerisinde kendilerine bağlı olan Oğuz gruplarını toplayarak Horasan'a gelmişlerdir. Horasan'a geliş hadisesinde daha önce bölgeye gelmiş olan beyler idaresindeki Oğuz grupları kendi hasmı olan amcaoğullarının önünden süratle batıya çekilerek bugünkü Irak ve Suriye bölgesine hâkim olmuşlardır. Selçuklular 23 Mayıs 1040 tarihinde Dandanakan ile beraber bir devlet statüsüne ulaştıktan, Büyük Selçuklu Devleti'ni kurduktan sonra, devamlı gelen Oğuz gruplarını yeni bir yurt olarak Anadolu'yu hedef göstermişler ve Anadolu'nun fethi gerçekleştirmeye başlamıştır. Özellikle 26 Ağustos 1071 tarihinde kazanılan Malazgirt zaferi ve ondan evvel 1046 yılındaki Pasinler, 1064

kılındaki Gence savaşları, 1064'de Kars'ın ele geçirilmesi ve Doğu Anadolu'yu ve Güney Anadolu'yu bir Türk yayılma alanı haline getirmiştir. Malazgirt'ten önce gelen Oğuz Boyları içinde Karakeçili Yörükleri de vardı. Bunlar Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan Karakeçililerin atalarıdır (Çay, 2003: 116).

1071'den itibaren Anadolu'da özellikle Selçuklu yönetiminde iki başlılık söz konusudur. Çünkü hakimiyet telakkisine göre yabgu soyundan gelen çocukların hükümdar olması gerekirken, bu soydan gelmeyen Tuğrul ve Çağrı beylerin yönetimin başında olması Oğuz gruplarında ikiliğe sebep olmuştur (Çay, 2003: 116).

Aslan Yabgu ailenin en büyüğü ve reisi (yabgu'su) olduğu için kendi oğulları Kutalmış ve Resûl-tekin saltanat dâvasında bulunmuşlar ve bu makamın kendilerine âid olduğunu iddia etmişlerdir. Bu sebeple Selçuklu Devleti'ne karşı istiklâl veya ona hâkimiyet teşebbüslerine girişmişlerdir (Turan, 2014: 75). Tuğrul Bey'e karşı taht kavgası yapan Kutalmış, payitaht Rey üzerine yürüyerek hükümdarlığını ilân etmiş; fakat aynı maksatla hareket eden Alp Arslan'a karşı vukubulan savaşta ölmüş; bu sebeple Kutalmış'ın kardeşi Resûl-tekin ile oğulları Süleyman, Mansûr ve diğerleri de Alp Arslan tarafından esir tutulmuştur (Turan, 1965: 97-99). Sultan Alp Arslan Kutalmış'ın oğullarını esir aldıktan sonra hayatlarına son vermek istemiş fakat Nizam'ül-mülk ile istişare edince hanedan üyelerinin idamının uğursuzluk getireceği düşüncesi ile vazgeçmiştir (Turan, 2014: 75). Daha sonraları onların bir hadise çıkarmamaları için gâzâ yaparak hizmette bulunmaları veya şehid olarak bertaraf edilmeleri için Bizans hududlarına sürüldüğü düşünülmüştür (Turan, 2014: 75). Fakat Süleyman Şah ve kardeşlerinin Malazgirt savaşında veya zafer sonrasında Anadolu'ya gönderilen kumandanlar arasında bulunduğuna dair hiçbir işaret mevcut değildir (Turan, 2014: 76). Süleyman Şah ve kardeşlerinin Anadolu'ya gelerek tarih sahnesine çıkmaları Alp Arslan'ın ölüm ve Melikşâh'ın cülûsu üzerine çıkan olaylar ile ilgilidir (Turan, 2014: 75). Dolayısıyla Anadolu Selçuklu hakimiyetinde özellikle Aslan Yabgu soyundan gelen hükümdarlara bağlı Oğuz gruplarının varlığı söz konusudur. İşte bu Oğuz grupları içerisinde Kayı Boyu Aşireti önemli bir boydur. Kayı Aşiretince özellikle ilk merkez Ahlat seçilmiştir (Çay, 2003: 116).

1230 yılında bir Türk hükümdarı Celalettin Mengüberti'nin Moğol orduları önünden kaçtıktan sonra Moğollara karşı Anadolu Selçuklu Sultanlığı ve Türk Memlûk Sultanlığı ile iş birliği yapması beklenirken, hükümlanlık hakkını yalnızca elinde toplamak amacıyla Selçuklularla mücadeleye girişmiştir. Bu mücadele sırasında 1229-1230 yıllarında Ahlat Harezşah ordusu tarafından ele geçirilmiş ve tahrip edilmiştir. Ahlat'tan Kayı boyunda ilk dağılma ve kopma böyle gerçekleşmiştir. İlk Kayı grupları Erzincan ve Erzurum ovasında yayılmaya başlamışlardır. Bu sırada 1230 yılında Selçuklu ve Harezşah ordusu arasında Yassı Çemen savaşı vuku bulmuş, bu savaşta Kayı aşiretine bağlı grupların desteğini alan Alâeddin Keykubat Harezşah ordusunu mağlup etmiştir. Başarısından dolayı da Ankara, Sultan-önü çevresine yerleşmesi için kendisine izin verilmiştir. Sonraları Söğüt ve Domaniç de iktâ olarak verilecektir (Çay, 2003: 116).

Karakeçili Aşireti

"Kara" rengi kutsaldır. Bereketli, devletli manaları vardır. Oğuzların 24 boyundan ikisinden biri Akevli, diğeri Karaevlidir. Bunlar Günhan'ın oğullarıdır. "Akevli" devleti inşa eden, devlet kuran insanlar demektir. Türkmenler, oğulu evlendirip, ona baba evinden ayrı bir ev kurduklarında, onu "devlet" bilirler. Oğuzların düşüncesinde, aileden ayrılan her oğul bir devlettir. "Karaevli" kelimesi, ocakta kalan, kara kazana yakın olan, kara ev yapan demektir. Ocak onundur. Günhan'ın küçük oğlunun adı Karaevli'dir. Yani Kara ve Ak her zaman simge halindedir (Nurmemmedoğlu, 2003: 111).

Karakeçili bir aşirettir yani bir aile adıdır. Ertuğrul Gazi ve Osman Gazi'nin mensup olduğu aşiretin ismidir (Sakallı, 1997: 15). Kayı Osmanlı Devleti'ni kuran, yine Osman Bey'in mensup olduğu, Oğuzların 24 boyundan birinin adıdır. Kayı sağlam, metin, güçlü ve kuvvetli anlamına gelmektedir. Kayı boyu Oğuzların en büyük boyu olup Boz-Oklara tabidir (Özçelik, 2003: 81).

1299 yılında Osmanlı Devleti'ni kuran Osman Bey ve onun babası Ertuğrul Gazi'nin soy kütüğünde iki isim gündeme gelmektedir. En eski kaynaklarda Ertuğrul Gazi'nin babası Aşıkpaşaoğlu'nda, Gündüz Alp gözükrken diğeri Osmanlı Tarihi eserlerinde, Süleyman Şah olarak gözükr. Ancak Osman Gazi döneminde ortaya çıkan ilk Osmanlı parası Ertuğrul Gazi'nin atası yani babası konusunda bize kesin bilgi vermekte ve babasının adının Gündüz Alp olduğunu kesinleştirmektedir (Çay, 2003: 115).

Ertuğrul Gazi'ye bağlı boyların Anadolu'ya gelişi ile ilgili olarak bazı hususlarda tereddütler vardır. Özellikle Karakeçili oymaklarının Anadolu'daki yayılış tarzına bakarak çok geniş bir aşiret olması dikkat çekmektedir (Çay, 2003: 115).

Karakeçililer, mensubu oldukları Kayı boyunun diğeri bazı oymakları ile beraber Moğolların baskısı sebebiyle,

reisleri Ertuğrul Bey'in idaresinde, Horasan-Azerbaycan, Ahlat güzergahını takip ederek Anadolu'ya gelmişlerdir (Ülkütaşır, 1970: 95). Bu göç esnasında yaklaşık 8000 civarında Karakeçili Urfa yöresine gelmiş ve burada ikamet etmişlerdir. Sonra bunların bir kısmı Konya, Bursa, Eskişehir, Bilecik ve Gaziantep'e yerleşmişlerdir (Özçelik, 2003: 83). Konya Selçuklu sultanı I. Alâeddin Keykubad ile Celaleddin Harezmsah arasında Erzincan civarında "Yassıçemen" mevkiinde 10 Ağustos 1230 tarihinde yapılan savaşta, o civarda yayılmakta olan Kayı Türkmenlerinin reisi Ertuğrul Bey, zayıf durumda olan Selçuklu kuvvetlerine yardım ederek, savaşın Selçuklular tarafından kazanılmasını sağlamıştır. Bu olay Ertuğrul Bey'e, Bizans sınırında bir uc beyliği olan Söğüt ve Domaniç yöresinin verilmesine sebep olmuştur (Ülkütaşır, 1970: 95). Söğüt ve Domaniç civarına gelen Karakeçililer burada Osmanlı Beyliğinin temellerini atarken; bunun yanında yine Urfa'ya mücavir olan Halep ve Arappınar ile Elazığ çevresine yerleşenlerde olmuştur (Özçelik, 2003: 83).

1293 yılında 90 yaşın üzerinde vefat eden Ertuğrul Gazi'nin yerine oğlu Osman Gazi, 1299 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'nin kesintiye uğramasından sonra bağımsızlığını ilan ederek küçük Osmanlı Beyliğini kurmuştur.

Karakeçililerle ilgili ilk bilgiler IX. yüzyılda Karakeçili Konfederasyonu şeklinde Cent bölgesinde şekillenmiş, muhtemelen Anadolu'ya gelen grup Anadolu Selçuklu Devleti'nin dostu veya onun müttefiki, Tuğrul ve Çağrı Beylere karşı Aslan Yabgu, Kutalmış hanedanını destekleyen gruplar olabileceği düşünülmektedir. Karakeçililerin bunların içerisinde yer aldığı görülmektedir. Yani Ertuğrul Gazi'nin Selçuklu ailesiyle olan bağlantısı bu noktada kendisini göstermektedir. Ertuğrul Gazi Karakeçililer Aşireti'ne mensuptur. İkili ve 4-12-24 şeklindeki boy tasnifi Türkmenler arsında çok yaygındır. Nitekim Karakeçililer'de 12 boydan oluşurlar (Çay, 2003: 118).

Bunlar:

1. Veliler
2. Poyrazlı
3. Kıldanlı
4. Softalı
5. Karakayalı
6. Tolazlı
7. Şazlı-Sazlı
8. Hacı Halillü
9. Hayyam Kethüda
10. Akça Enli
11. Özbekli
12. Karabakılı-Harınandalı

Ertuğrul Gazi, bunlardan "Softalı" boyuna bağlıdır.

XVI. yüzyılda Anadolu'da Karakeçili adında iki önemli oymağa rastlanmaktadır. Bunlardan biri Urfa, diğeri de Ankara bölgesinde yaşamaktaydı. Aynı yüzyılın ikinci yarısında Teke yöresinde de bu adla anılan küçük bir oymak mevcuttu. Ankara bölgesindeki Karakeçililerden bir kol Eskişehir bölgesine göçerek orada yurt tutmuş, bu koldan bazı obalar da Balıkesir bölgesine yerleşmiştir (Sümer, 2001: 427).

Kırıkkale ilinin Karakeçili ilçesinde yaşayan Karakeçililer, Anadolu'nun diğer yörelerinde yaşayan Karakeçililerle akrabadırlar. Karakeçililer, Osmanlı Kayıtlarında "Ulu Yörük" şeklinde anılan ve diğer bazı boyları da ihtiva eden birliğin bir koludur (Özçelik, 2003: 130).

Karakeçililer, geçmişte Ertuğrul Gazi türbesini her yıl Nevruz gününde ziyaret ederlerdi. Burada bir tür anma toplantısı niteliğinde buluşur ve şenlik düzenlerlerdi. Ancak sonraları bu geleneği Eylül ayının ikinci haftasında yapmaya başlamışlardır. Bu ziyaret ve şenlik Karakeçililerin bayramıdır. Orta Asya Türk kültürünü Anadolu'ya taşıyan Karakeçililer, atlarla buraya gelip kurbanlar keserek görkemli törenler yaparlardı. Bu esnada cirit oyunları ve güreş müsabakaları da yapılırdı. Bu ziyaret ve şenlikler II. Abdülhamit zamanında resmîleştirilmiştir (Su, 1938: 40)

Osmanlı yönetimine sadakatle bağlı kalan Karakeçililer, genel olarak herhangi bir disiplinsizlik hareketine girmemişlerdir. Daha ilk zamanlarda Ertuğrul Gazi tarafından eğitilen aşiret, Karacahisar'ın fethinde, kara keçilerinin boynuzlarına birtakım ışıldaklar bağlayarak, alaycık üzerine kara keçeden örtü örtmek suretiyle harp hilesi yaparak, Karacahisar'ı almışlardır (Karakeçili Risalesi, 1321: 1-2).

Karakeçililer Osmanlıların bütün seferlerine katılmışlardır. Bu arada Yavuz Sultan Selim'in bütün seferlerinde de mertlikler göstermişler, bu yüzden Yavuz onlara "Haremeyn-i Şerifeyn Aşireti" unvanını vermiştir. Sultan II.

Abdülhamid sarayın muhafazası için Karakeçilileri görevlendirmiştir (Özçelik, 2003: 95).

Bilindiği gibi II. Abdülhamid Alman imparatoruna Karakeçili aşiretinin mensuplarını tanıtırken kendi akrabaları olarak takdim etmiştir. Ayrıca aynı padişah Karakeçililerin bulunduğu bir alay meydana getirerek bu alaya "Ertuğrul Alayı" adını vermiştir (Özçelik, 2003: 95).

Milli Mücadele döneminde de Anadolu'nun muhtelif yerlerinde yaşayan bu "Ulu Yörükler" düşman işgaline karşı vatan topraklarını çiğnetmemişler ve tarihi misyonlarına yeniden sahip çıkmışlardır. Urfa ve havalisindeki milli faaliyetlere ve özellikle yörenin Fransız işgalinden kurtarılması ile bazı iç isyanların bastırılmasında Siverek kuvvetleri içinde yer alan Karakeçililer, diğer Türkmen kuvvetleri aşiretleri gibi üzerlerine düşeni yapmışlardır.

Yine Milli Mücadelede Güneydoğu Anadolu'daki Milli Aşiretinin neden olduğu ayaklanma teşebbüsüne katılmayan Karakeçililer Viranşehir ve çevresinde İngiliz ve Fransız kuvvetleriyle mücadeleye giriştikleri gibi isyancılarla da mücadele etmişlerdir. Ancak bu isyan sırasında Karakeçililerin ileri gelenleri hayatlarını kaybetmişlerdir. Mardin'de bulunan beşinci Tümenin çabaları ve milli kuvvetlerin yardımıyla bu isyan hareketi bastırılmış ve asiler Suriye'ye kaçmak zorunda kalmışlardır (Bıyıkoğlu, 1962: 180).

Güneydoğu Anadolu'da olduğu gibi Orta ve Batı Anadolu bölgelerindeki Karakeçililer de Milli Mücadeleye destek vermişler, Batı cephesinde Yunanlılara karşı ve bazı iç isyanların bastırılmasında önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Mustafa Kemal Paşa'nın yakın silah arkadaşlarından Yarbay Mehmet Akif Bey oluşturduğu özel bir Karakeçili Müfrezesi ile Milli Mücadeleye katkıda bulunmuştur (Çay, 1988: 9).

Karakeçili Aşireti'nde Türk Düğün Geleneği ve Ritüeller

İnsanları bir araya getiren, bireyler arasındaki sosyal bağları güçlendiren, gelenek göreneklerini, inançlarını, değer yargılarını, törelerini canlandıran, eğlendiren, mutluluk veren düğün Türk kültürünün en önemli ve temel unsurlarından biridir (Eker, 2012: 92). Dini, milli, hukuki ve kültürel değerlerle, mahremiyete dayalı sorumluluk duygusuna, sosyal hayatın özelliklerine göre biçim ve içerik kazanarak gelişen aile yapısı, evlenme ile teşkil edilir (Eker, 1998: 2).

Her türlü dış etkiye karşı gelenek göreneklerini korumaya çalışan, manevi değerlerine sahip çıkmayı bir görev olarak gören Karakeçililer, evlenme ritüelleri bakımından da kültürlerine sahip çıkmışlardır. Evlenme çağına gelen gençler, Türk ailesindeki geleneksel töre ve terbiyeye göre beğenilen kız/erkek veya evlenme isteği, anne babaya doğrudan söylenmezdi. Bu isteği tespih sallama, horoz sesini taklit etme, sık sık tıraş olma; ev işlerini yaparken söylenme, kedi sesini taklit etme, kardeşlerle kavga etme gibi birçok eylemlerle ifade ederlerdi. Bunun ardından kız isteme gerçekleştirilirdi. Kız istemede belirli kurallar çerçevesinde yapılırdı. Bunlardan en belirgin olanı aile kurmayı ifade eden ocaktaki külü karıştırma, beyaz örtü gibi uygulamalardı. Daha sonra aile arasında kabul edilen birlikteliğin toplum önünde ilan edilmesi anlamında resmi bir kimliğe kavuşturmak amaçlı söz kesme ve nişan yapılırdı (Eker, 1998: 353).

Her düğünde uygulanma zorunluluğu bulunan, maddi ve manevi temizliğin göstergesi olan gelin ve damat yıkama aynı zamanda dini vecibelerle de iç içedir. Düğün evini ve törenin başladığını sembolize eden düğün bayrağı hala günümüzde kullanılan bir gelenek olup düğün evinin çatısına asılırdı. Gelin alayı diye bilinen gelinin özel bir törenle oğlan evine getirilmesi, oğlan evinde saç saçma, çömlek kırma, eşikten atlama, gelinin temiz, tertipli bir ev kadını olması için, yeni evinde aldığı süpürge konmuş yastığın üzerine oturtulması gelinin munis, iyi huylu olması için arabadan inmeden ayağının altına koyun postu serilmesi gibi uygulamalarla yapılırdı (Eker, 1998: 354-355).

Türk düğün töreninin, kız istemeden gerdek sonrasına kadar süren bütün safhalarında, ağız tadını, huzur ve sükûneti simgeleyen şeker ve tıvrenlerinin kullanılıp acıya yer verilmemesi, nazarın, kötülüklerin gitmesi için cam, tahta, çömlek gibi eşyaların kırılması, bolluk ve bereket için tahıl ürünlerinin yer alması, soy sürmeye verilen önemi göstermek için kundaktaki bebeğin gösterge olarak kullanılması; kız ve erkek aileleri arasındaki akrabalığın kurulması için gelinin getirdiği tuzun oğlan evindeki tuza karışması dibi ritüeller uygulanırdı (Eker, 1998: 356).

Karakeçili Aşiretinde İnanışlar

Karakeçililerde, kırkı karışan çocuklardan kırk bastığı için gerileyen çocuğa "yeşit" denirdi. Böyle hallerde iki çocuğun ailelerinin bütün fertleri ellerini bir suda yıkarlardı. Bu su ibriğe konur ve içerisinde tarihi kılıçların bulunduğu türbeye götürülürdü. Getirilen su "kılıçtan geçirme" uygulamasına tabi tutulurdu. Basılan çocuk türbeyi dolaştırılır ve kılıçtan geçirilmiş su ile yıkanır. Çocuk türbede bir süre tutulur, bu süre zarfında çocuk uyur ise çocuğun öleceğine, uyumaz ise kurtulacağına inanılırdı. Doğum esnasında zorluk çeken kadınlara "okunmuş su" içirilir böylece doğumun kolay geçeceğine inanılırdı. Karakeçi Türkmenlerinde suya hürmet vardır. Çocuklar suya çiş ettirilmez. Ortalıkta cin-peri dolaşır inancı vardır (Kalafat, 2003: 138).

Kuzeybatı Karakeçililerinde, sabahleyin güneş doğmadan genç kızların kısmetinin açılması için pınardan iki bardak su alınır, eve getirilir, bekar kızlara içirilip evde bulundurulurdu (Kalafat, 2003: 138).

Karakeçililer ere verilecek kızın kanaatini ailesi öğrenmeden karar vermezdi. Çocuğu olmayan veya erkek çocuk doğurmayan gelin horlanmazdı. Bebeği olmayan geline muska yapılır, gelin, hocaya ve türbelere götürülürdü. Erkek çocuk isteyen türbede koç keser, kız çocuğu isteyen ise koyun keserdi (Kalafat, 2003: 139).

Karakeçili Türkmenlerinde "elden ayaktan düşmüşler" için "Allah kurtardı" denilir ve bunlar için fazla acı duyulmazdı. Başka bir ölünün saklanmış suyu ile uzun süre yatalak olarak acı çekmiş hasta ölmesi için yıkanır. Ağır hastanın öleceği anlaşılır ise, evin eşığının önüne Azrail'in kılıcını yıkaması için su bırakılırdı. Cenaze günü cenaze evinde yemek pişirilmezdi (Kalafat, 2003: 140).

Karakeçililerde mavi boncuk nazardan koruyucudur. Ayrıca mavi gözün nazar edebileceğine inanılır. Bu inançlar sadece Karakeçililerde değil, bütün Türk halklarına aittir. Muhtemelen bu durum Gök Tengri inancından kaynaklanmaktadır (Kalafat, 2003: 141)

Karakeçili Türkmenlerinde tütsü ve koku çıkarma uygulaması vardı. Tütsü ve kokunun görünmeyen kötü güçlerin zararı önleyeceğine inanılır. Bu amaçla üzerlik otu yakılır. Koku çıkarmak için ise, Cuma akşamları, kandil geceleri, Arife günleri helva kavrulur, pişi kızartılır. Konu-komşuya dağıtılır. Bunun geçmişlerin ruhuna gittiğine, onları mutlu ettiğine inanılır (Kalafat, 2003: 141).

Aşure ile ilgili inanç ve uygulamalar Karakeçili Türkmenlerinde de vardır. "Aşure Günü" Hicri takvimin Muharrem ayının 10. Günü yapılır. Aşure gününde oruç tutulur, fakirlere yardım edilir ve iyilik yapılır. "Aşure Aşı" komşu ve akrabalara ikram edilir (Kalafat, 2003: 142).

Helva, bayram akşamları ve ölümün yedisinde yapılır. Helva "acıyı dağıtmak" için verilir. Ancak ölümün olduğu gün helva verilmez. O gün sadece ekmekek verilir. Baş sağlığına gelene "güle güle" denilir. Ancak "yine buyur" denilmez. Ölü evinden çıkmadan evvel ölünün en yeni ayakkabısı muhakkak işlek bir yolun ağzına konur (Kalafat, 2003: 143).

Karakeçili Türklerinde, diğer Türk-Türkmen kesimlerinde olduğu gibi, yeni yapılan inşaatın duvar temeline "kan akıtma" geleneği vardır. İnanca göre, bu uygulama o hanenin korunmasını sağlar. Hayırlara vesile olur. Herkes gücü nispetinde bir hayvan keser ve kanını inşaatın temeline akıtırken, etini başta inşaat işçileri olmak üzere ikram eder (Kalafat, 2003: 144).

Karakeçili Türkmen ulularının da bilhassa kırık kesiminde mezarlarına adak bezi bağlandığı görülmektedir. Eskiye nazaran azalmış olmasına rağmen halk niyet tutarak şerit halindeki bezleri türbedeki ağaç ve çalılarının dallarına ve demir parmaklıklarına bağlamaktadır (Kalafat, 2003: 144).

Karakeçili Türkmenlerinde de sağ, soldan hayırlı sayılır. İlk sağ ayak atılarak yürünür. Giysiler ilkin sağ kol ve sağ ayakla giyilir. Gelin sandığına bahtı aydınlık olsun diye ayna konulur. Aynanın kırılması uğursuzluk sayılır. Gece aynaya bakılmaz. İnsanların uğurlu ve uğursuzluğuna inanılır. Uğursuz insandan uzak durulur (Kalafat, 2003: 144).

Sonuç

Oğuzların 24 kolundan biri olan Bozok Kolundan Oğuzhan'ın büyük oğlu Günhan'ın mensup olduğu Kayı Boyu'nun en büyük aşireti olan Karakeçili Aşireti, 1219 yılında Ertuğrul Gazi önderliğinde 1225 yılına kadar Aras ırmağı sularıyla sulanan Pasin Ovasında kalıp sürmeli çukurunda kışlıyorlardı. Daha sonra buraya sığmayan ve göçlerle kalabalıklaşan Kayı'lar, Anadolu içlerine doğru göçe başlarlar. Ertuğrul Gazi'nin önderliğinde Sivas, Muğla, Antalya, Bilecik, Kütahya, Bursa, Eskişehir, Kırşehir bölgesindeki Karakeçililerin bir bölümü Haymana,

daha çok Bilecik, Eskişehir ve Kütahya taraflarına göç etmişlerdir. Günümüzde de Karakeçili aşiretine bu sayılan yerleşim yerlerinden başka Denizli, Çorum, İçel, Samsun yörelerinde de rastlanmaktadır.

Bu aşirete mensup Ertuğrul Gazi Selçuklu ailesiyle olan bağılılığı düşünülürken halefi olan Osman Gazi önderliğinde daha sonraları bir imparatorluğa dönüşecek olan Osmanlı beyliğini kurmuştur. Karakeçililer Ertuğrul Gazi'nin aşiretlerine bağlı olmasından dolayı kendilerini devletin kurucu aşireti olarak görmüşler ve imparatorluk haline gelen devlete sadakatlerini her zaman korumuşlardır. Osmanlı hanedanları da Karakeçili Aşireti mensupları için "uzaktan akrabalarımız, kuzenlerimiz" gibi tabirler kullanarak devletin kurucu aşireti olduklarını bir nevi tescillemişlerdir.

Karakeçili Aşireti'nin sosyal yaşamlarında ilginç düğün gelenekleri görülmektedir. Uygulanan ritüellerden bazılarının düğün evine bayrak asmak, gelin alayı, gelin ve damadın üstünden şeker ve buğday serpilmesi ve çömlek kırılması gibi adetlerin halen günümüzdeki düğün geleneklerinde de varlığını sürdürmesi; mavi çocuk, adak bezi, sağın soldan hayırlı olduğu, ayna kırılmasının uğursuzluk sayılması gibi inanışların günümüzde de var olması bu aşiretin kültürüne sahip çıktığını ve gelecek nesillere de aktarabildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine gelen Türk Boyları içinde yer alan ve Ertuğrul Gazi'nin de mensubu olduğu Karakeçili Aşireti'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucu aşireti olduğu kanaatindeyiz.

Kaynaklar

AKSOY, Erdal, Günümüz Kırıkkale Karakeçili Yörüklerinin Aşiret Yapısı, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Sayı 1, 2004.

ALTINAY, Ahmet Refik, Anadolu Türk Aşiretleri, Devlet Matbaası, İstanbul, 1930.

BAYAR, Muharrem, Karakeçili Yörük Aşireti'nin Eskişehir'e İskanı, Lider Ajans Yayınları, İstanbul, 2004.

BULDUK, Üçler, İdari ve Sosyal Açısından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri, Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi, Ankara 1998.

ÇAY, Abdulhaluk, "Ertuğrul Gazi, Karakeçililer ve Söğüt Yörük Bayramı", III. Osmanlı Sempozyumu, Söğüt, 1988.

ÇAY, Abdulhaluk, Her Yönüyle Kürt Dosyası, Ankara, 1996.

DİVİTÇİOĞLI, Sencer, Osmanlı Beyliği'nin Kuruluşu, Alfa Yayıncılık, 2015.

ERÖZ, Mehmet, Yörükler, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1991.

EKER, Gülin Ögüt, " Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğününün Ritüel Açısından Değerlendirilmesi", *Milli Folklor Dergisi*.

EKER, Gülin Ögüt, "Karakeçili Türk Düğünü", *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

GIBBONS, Herbert Adams, Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu, Altınordu Yayınevi, 2017.

GÜNDÜZ, Tufan, Anadolu'da Türkmen Aşiretleri, Yeditepe Yayınevi, 2008.

KAFADAR, Cemal, İki Cihan Arefesinde, Birleşik Yayınevi, Ankara 2010.

KAFESOĞLU, İbrahim, Türk Milli Kültürü, Ötüken Yayınevi, 2010.

Karakeçili Aşireti, Tahir Bey Matbaası, İstanbul 1321.

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu, Alfa Yayıncılık, 2015.

LİNDLER, Rudi Paul, Osmanlı Tarih Öncesi, Kitap Yayınevi, 2008.

LİNDLER, Rudi Paul, Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.

ORHONLU, Cengiz, Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı, Eren Yayıncılık, 1987.

ÖCAL, Safa, Devlet Kuran Kahramanlar, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1987.

ÖZÇELİK, İsmail, Oğuz Geleneği Çerçevesinde Tarihten Günümüze Karakeçililer, Karakeçili Kaymakamlığı, Kırıkkale 2003.

ÖZÇELİK, İsmail, Milli Mücadele'de Güney Cephesi- Urfa, Ankara, 1973.

ÖZÇELİK, İsmail, "Tarihimizde Karakeçililer", Karakeçili Kültür Şenliği.

SAKALLI, Bayram "Karakeçili Aşireti ve Milli Mücadele'de Karakeçililer", Karakeçili III. Uluslararası Kültür Şenliği, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Ankara, 1998.

SU, Kamil, *Balıkesir ve Civarında Yörük-Türkmenler*, Balıkesir Halkevi Yayınları, İstanbul 1938.

SÜMER, Faruk, "Karakeçili", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul, 2001.

SÜMER, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri - Boy Teşkilat - Destanları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967.

TURAN, Osman, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyetleri*, Ankara, 1965.

TURAN, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2014.

TÜRKAY, Cevdet, *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, İstanbul, 1979.

ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir, "Söğüt Beyliği Üzerine Bir araştırma" *Türk Kültürü*, Eylül, 1970.

YALMAN, Ali Rıza, *Cenup'ta Türkmen Oymakları*, Kültür Bakanlığı, 1993.

WITTEK, Paul, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, Pencere Yayınları, 2017.

A BRIEF EVALUATION OF KARAKEÇİLİ TRIBE

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY¹

Elif ÖZTÜRK²

Abstract

According to ancient Oguz traditions, the government has a binary organization or structure. This organization or structure mostly appears in the form of right-left and east-west; however, it can also be described as inner-outer and white-black. Depending on this tradition, the Oguz tribe was divided into the two branches called Boz-ok and Üç-ok, each of which had twelve tribes. The Ottoman belongs to the Kayı tribe among these twenty-four tribes. According to our research, the Karakeçili tribe, which Ertuğrul Gazi is considered to be a member of, show themselves as the founder of the empire together with the Kayı tribe. This research aims to mention Turkishness, Turkish migrations, a brief history of Karakeçili tribe, Karakeçili wedding traditions, rivals and finally beliefs of Karakeçili tribe.

Keywords: Turk, Oguz, Boz-ok, Üç-ok, Kayı, Yörük, Karakeçili, Softalı, Ertuğrul Gazi